

MTB - MLE

Una nga Kwartar – Modyul 6 Pagsulat og mga Pahayag Gamit ang mga Pulong Gikan sa Istoryang Nabasa Ngadto sa Makahuluganong Teksto

**MTB – MLE – Ikaduha nga Grado
Alternative Delivery Mode**

**Una nga Kwartar – Modyul 6: Pagsulat og mga Pahayag Gamit ang mga Pulong Gikan
sa Istoryang Nabasa Ngadto sa Makahuluganong Teksto
Unang Edisyon, 2020**

Batas Republika 8293, Seksiyon 176 naga ingon nga dili mahimong makaangkon og katungod sa copyright sa bisan unsa nga tagsulat ang gobyerno sa Pilipinas. Bisan pa man, kinahanglan una ang pagtugot sa ahensya sa gobyerno nga nagpatuman sa tagsulat kung kini mahimong pagkakitaan. Apil sa mga pwede nga buhaton sa maong ahensya ang pagtakda sa mahimong bayad.

Ang mga tagsulat sa (istorya, basahon, balak, kanta, hulagway, ngalan sa produkto o brand name, tatak o trademark, salida sa telebisyon, pelikula, atbp.) nga ginamit niini nga modyul nagpanag-iya sa copyright nianang mga gihisgutan. Paningkamutan nga matultulan sila para makuha ang ilang pagtugot sa paggamit sa mao nga mga materyales. Wala giangkon sa mga nagmantala ug sa nagsulat ang katungod isip tag-iya niini. Ang unsa man nga gamit gawas niining modyul, kinahanglan ang pagtugot gikan sa orihinal nga pagsulat.

Walay bisan unsa nga bahin o parte niining materyales ang mahimong kopyahon o ipatik sa unsa man nga pamaagi nga walay pagtugot sa departamento.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Gina P. Labial

Editor: Dr. Noemi B. Alforte, Lucita B. King, Jean S. Cabeguin, Liza D. Gamali, Zoila Deirdre G. Murillo, Cheryl S. Banaag, Rochellin O. Chan

Tagasuri: Dr. Noemi B. Alforte, Nelson G. Abelo, Liza D. Gamali

Tagaguhit: Gina P. Labial, Lucy Jane P. Labial, Laisha Jezreel P. Labial

Tagalapat: Siegfred R. Pulgarinas, Racquel Rose S. Dagondon, Loreta P. Rama

Tagapamahala: Dr. Arturo B. Bayocot, CESO III, Regional Director
Mala Epra B. Magnaong, CLMD Chief
Dr. Neil Improgo, Regional EPS-LRMS
Eliseo Maribao, Regional MTB-MLE Supervisor
Dr. Emelia G. Aclan, CID Chief
Dr. Linda D. Saab, Division EPS-LRMS
Dr. Noemi B. Alforte, EPS MTB-MLE

Inilimbag sa Pilipinas ng Sangay ng Camiguin

Department of Education –Region X

Office Address : B. Aranas St., Poblacion, Mambajao, Camiguin

Website : www.depedcamiguin.com

E-mail Address : depedcamiguin@gmail.com, camiguin@deped.gov.ph

MTB-MLE

Una nga Kwartar – Modyul 6 Composes Sentences Using Unlocked Words During story Reading in Meaningful Contexts

Ang kagamitan sa pagtuturong ito ay magkatuwang na inihanda at sinuri ng mga edukador mula sa mga publiko at pribadong paaralan, kolehiyo, at / o unibersidad. Hinihikayat namin ang mga guro at ibang nasa larangan ng edukasyon na mag-mail ng kanilang puna at mungkahi sa Kagawaran ng Edukasyon sa action@deped.gov.ph.

We value your feedback and recommendations.

Pasiuna nga Mensahe

Para sa Magtutudlo:

Kumusta, malipayong paggamit niining **MTB-MLE - Ikaduha nga Grado** Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul sa **Pagsulat og mga Pahayag Gamit ang mga Pulong Gikan sa Istoryang Nabasa ngadto sa Makahuluganong Teksto.**

Kini nga modyul nadesinyo, naugmad ug nasusi sa pagtinabangay sa mga magtutudlo nga gikan sa pampublikong institusyon para sa pagtabang kanimo nga makab-ot ang sumbanan nga gitakda sa K to 12 Curriculum samtang ilang gibuntog ang mga babag nga adunay kalabutan sa personal, social, ug economic nga mga sitwasyon sa ilang pag-eskwela.

Kining kapanguhaan sa pagkat-on o learning resource gilauman nga makapadasig sa magtutuon o bata nga mobuhat sa mga giniyahan ug gawasnong buluhaton sa iyang kaugalingon nga lihok ug panahon. Dugang pa, ang katuyuan usab niini mao ang pagtabang sa magtutuon o bata nga makakuha sa mga gikinahanglan nga kahanas niining atong panahon karon sa ika- 21 nga siglo samtang gitagaan usab og konsiderasyon ang ilang mga panginahanglan og sitwasyon.

Isip dugang nga materyales sa nag-unang teksto, makita ninyo kini nga kahon sa kinatibuk-an sa modyul.

Mga Minugbo nga Sulat sa Magtutudlo

(Ang sulod niini nga parte mga pahinumdom, mga estratihiya nga magamit sa paggiya sa mga magtutuon.)

Isip magtutudlo, ikaw ang gilauman nga maghatag sa magtutuon o bata kung unsaon paggamit niini nga Modyul. Gitahasan usab ikaw sa pagsubay sa pag-uswag sa iyang kahibawo samtang imo siya gitagaan og higayon nga makatuon sa iyang kaugalingon nga pagkat-on sa kahibawo. Ug usab, gitahasan ka nga dasigon ug tabangan ang magtutuon o bata sa iyang pagbuhat sa mga buluhaton sulod niini nga Modyul.

Para sa Magtutuon

Kumusta, maayong paggamit niining (MTB-MLE sa Ikaduha nga Grado) Alternative Delivery Mode (ADM).

Kini nga Modyul gihimo para matagaan ka sa makahuluganon nga higayon para sa mga giniyahan ug gawasnong pagkat-on subay sa imong kaugalingon nga lihok ug panahon. Isip aktibo nga magtutuon, mahimo nimo ang pagproseso sa sulod niining modyul.

Kini nga Modyul adunay mga parte katugbang sa mga icons:

Kat-oni

Dinhi nga bahin, mahibaloan kung unsa ang kinahanglan nga matun-an sa modyul.

 Pasiunang Pagsulay/Sulayi	<p>Ang katuyuan niini nga bahin sa buluhaton mao ang pagsusi sa imong naunang kahibalo mahitungod sa leksiyon nga imong pagatun-an. Kung makuha nimo ang insakto nga mga tubag (100%), pwede na nimo dili gamiton kini nga modyul.</p>
 Pagsusi	<p>Kini ang hamubo nga buluhaton o paghisgot sa nauna nga kahibalo para matabangan ka nga makonek ang karon ug sa una nga leksiyon.</p>
 Sulayi ug Kat-oni	<p>Dinhi nga bahin, ipaila ang bag-o nga leksiyon sa nagkalain-lain nga pamaagi sama sa usa ka istorya, kanta, balak, pagpresentar sa problema, sitwasyon, o mga buluhaton.</p>
 Hisgutan Ta	<p>Dinhi nga parte, tagaan ka og hamubo nga panaghisgot sa leksiyon. Ang katuyuan niini para matabangan ug masabtan ang bag-o nga konsepto ug kahanas.</p>

 <p>Pagpalambo sa Kahibalo</p>	<p>Naglangkob kini sa mga buluhaton nga giniyahan og gawasnong pagbansay para mapalig-on ang imong pagsabot ug kahanas sa leksiyon. Mahimo nimo nga tan-awon kung husto ba ang imong tubag sa mga buluhaton sa pagtan-aw sa tubag nga nahimutang sa susi sa hustong tubag nga anaa sa katapusan nga parte sa modyul.</p>
 <p>Hinumdumi</p>	<p>Kini naglangkob sa nga pangutana o pagbutang sa mga tubag diha sa gibutangan og blanko nga parte sa pahayag para mapaproseso kung unsa ang natun-an nimo gikan sa leksiyon.</p>
 <p>Buhata ug Kat-oni</p>	<p>Kini naglangkob sa mga buluhaton nga makatabang sa imo para mabalhin ang bag-ong kahibalo o kahanas sa tinuod nga sitwasyon o ang kamatuoran sa kinabuhi.</p>
 <p>Tantiya</p>	<p>Kini usa ka buluhaton nga ang katuyuan masukod ang lebel sa kahibalo nga nakab-ot sa natun-an nga kompetensi.</p>

 <p>Dugang nga mga Buluhaton</p>	<p>Dinhi nga bahin, adunay ihatag nga dugang nga mga buluhaton para mapalambo ang imong kahibawo ug kahanas sa natun-an nga leksiyon.</p>
 <p>Susi sa mga Tubag</p>	<p>Naglangkob kini sa saktong tubag sa tanan nga mga buluhaton nga anaa sa modyul.</p>

Sa katapusan nga parte ani nga modyul, makita usab ang:

Pakisayran

Kini ang listahan sa tanan nga gikuhaan sa pagbuhat ug pag-ugmad niini nga modyul.

Ang mosunod mao ang importante nga pahinumdom sa paggamit niini nga modyul:

1. Ampingi ang paggamit niini nga modyul. Ayaw butangi o sulati sa bisan unsa nga mga marka o sulat sa bisan asa nga parte sa modyul. Maggamit sa lain nga papel sa pagtubag sa mga tahas ug buluhaton.
2. Ayaw kalimti ang pagtubag sa Sulayi sa dili pa mobalhin sa laing gihatag nga buluhaton nga naa niini nga modyul.
3. Basaha ug maayo ang mga direksiyon sa dili pa buhaton ang mga buluhaton sa pagbansay.

4. Obserbahe ang pagkamatitud-anon ug ang integridad sa pagbuhat sa mga buluhaton ug sa pagsusi sa insakto nga mga tubag.
5. Humana usa ang gibuhad nga buluhaton ayha moadto sa uban pa nga mga buluhaton.
6. Ibalik ang modyul sa imong maestro/maestra o sa facilitator kung mahuman na ang pagtubag sa tanan nga mga buluhaton.

Kung ugaling naglisod ka sa pagtubag sa mga buluhaton, ayaw pagduha-duha pagkonsulta sa imong maestro/maestra o facilitator. Mahimo ka usab mangayo ug tabang sa imong nanay ug tatay, sa imong magulang o sa bisan kinsa nga kauban sa balay na mas magulang nimo. Imong huna-hunaon pirmi nga wala ka nag-inusara.

Maglaum kami nga pinaagi niining modyul makasinati ka sa usa ka makahuluganon nga kahibalo ug makakuha ka sa lawom nga pagsabot nga may kalabutan sa kompetensi nga gitun-an.

Kat-oni

Atong tun-an karon ang paggamit sa mga pulong nga dili kasagaran nato gamiton o gigamit sa atong pang-adlaw-adlaw nga pakighinabi o pakig-istorya sa ubang tawo o panagsa lang nato kini madungog o mabasa. Ang mga lisod sabton nga mga pulong nga mabasa sulod sa mga istorya hatagan una kini og kahulugan o buot ipasabot aron sayon ninyo ang pagsabot sa mga istorya nga inyong mabasa sulod ani nga modyul. Kung nakahibalo o nakasabot na kamo sa buot ipasabot sa maong mga pulong sayon na ninyo kini gamiton sa inyong kaugalingon nga pahayag ug pagtubag sa mga ihatag nga mga buluhaton. Kini nga leksyon makadugang kini sa inyong bokabularyo ug makatabang sa kahanas sa inyong pagbasa.

Pasiunang Pagsulay/Sulayi

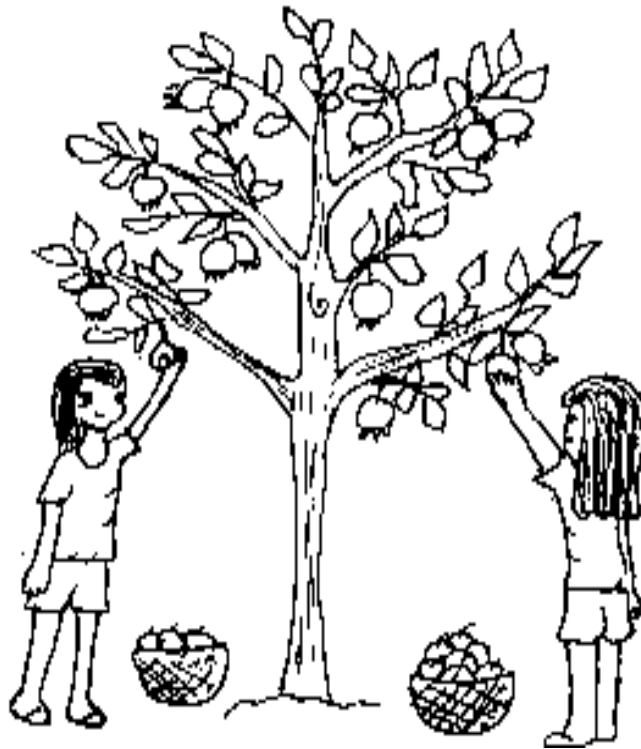
Basaha ug tun-i ang mga pulong nga anaa sa sulod sa kahon.

Mga Pulong	Mga Buot Ipasabot
magtiayon	bana ug asawa
mag-uuma	mananom sa mga gulay, prutas ug uban pa.
banlag	payag o gamay nga balay
ubay-ubay	daghan
diyutay	gamay ra

Basaha ug sabta ang istorya.

Ang Kaluha

Sinulat ni Gina P. Labial

Sa usa ka layong baryo adunay magtiayon nga mag-uuma nga si Nang Rosa ug si Nong Ponyong. Nakaanak sila og kaluhang babae nga ginganlan nila og Lina ug Lenie. Malipayon ang magtiayon kay buotan ang ilang mga anak nga kaluha.

Usa ka hapon nanguha og bayabas sila Lina ug Lenie nga anaa sa duol sa ilang banlag. Ubay-ubay ang nakuha ni Lenie nga bayabas samtang kang Lina diyutay lang kini. Malipayon sila nga nangaon sa ilalom sa punoan sa bayabas.

Direksyon: Kompletaha ang pahayag pinaagi sa pagpili sa hustong tubag diha sa sulod sa kahon.

diyutay	magtiayon	banlag
ubay-ubay	mag-uuma	

1. Mas _____ nga lansones ang nakaon ni Kenith kay sa kang Carlos.
2. Ang Tatay ni Lita usa ka kugihan nga _____.
3. _____ lang ang gikaon ni Amy kay sakit iyang ngipon.
4. Si Lolo Jose ug Lola Perla nagpuyo sa usa ka gamay nga _____.
5. Si Ana ug si Juan gikasal ug nahimo na sila nga _____.

Pagtulun-an

Pagsulat og mga Pahayag Gamit ang mga Pulong Gikan sa Istoryang Nabasa Ngadto sa Makahuluganong Teksto

Pagsusi

A. Kopyaha ang pulongan nga makita sulod sa pahayag.

1. Nagdula si Ana sa gawas sa ilang balay.
2. Ang iro nagtangag og bukog.
3. Si Nong Simo nagtanom og daghang utan sa ilang umahan.
4. Ang libro naa sulod sa bag.
5. Limpyo ang among eskwelahan.

B. Ilha ang pulongan nga angay isulat sa linya aron makompleto ang pahayag. Isulat ang letra sa hustong tubag.

1. Paborito ni Kim ang prutas nga _____ kay lami kini kan-on.

A. mansanas B. ampalaya C. talong

2. Ang mga _____ nagtrabaho sa hospital.

A. magtutudlo B. mag-uuma C. doktor

3. Gamita ang _____ sa pagdula.
A. kutsara B. sabon C. bola
4. Si Marife gusto mopalit og taas ug pula nga _____ kay iyang suoton sa iyang adlawng natawahan.
A. dulaan B. sinina C. bag
5. Daghan mapalit nga mga utan ug prutas sa sulod sa _____.
A. bangko B. merkado C. simbahan

Mga Minugbo nga Sulat sa Magtutudlo

Basaha pag-ayo ang mga istorya ug direksyon aron masabtan ninyo ang mga buluhaton.

Sulayi ug Kat-oni

Basaha ug sabta ang istorya.

Ang Pangandoy ni Ester
Sinulat ni Gina P. Labial

Si Ester anak sa usa ka uyamot nga pamilya. Buotan ug mainampon kaayo nga bata si Ester. Siya ang tigbutang sa mga bulak sa ilang altar ug kanunay siyang nag-ampo sa Ginoo nga matuman ang iyang pangandoy nga mahimo siyang usa ka nars.

Tungod kay utokan man nga bata si Ester, nahimo siyang iskolar sa ilang eskwelahan. Nalipay kaayo ang iyang mga ginikanan kay dili na sila magproblema sa bayronon sa eskwelahan ni Ester.

Samtang nag-eskwela siya sa kolehiyo nagsige gihapon siya og ampo sa Ginoo nga mahuman siya sa iyang kurso nga **nursing**. Tuod man, nahuman gayod siya pag-eskwela sa kolehiyo.

Karon usa na siya ka nars. Nagtrabaho siya sa hospital sa Camiguin. Aduna na siyay pamilya ug haruhay na ang iyang kinabuhi. Nagpuyo na siya sa tsada nga balay ug nakapalit na usab siya og sakyanan. Malipayon na si Ester uban sa iyang pamilya kay natuman ang iyang mga pangandoy sa kinabuhi.

A. Tubaga ang mga pangutana og isulat sa inyong papel.

1. Unsa ang pangandoy ni Ester?
2. Unsa ang maayong batasan ni Ester?
3. Asa siya nagtrabaho?
4. Nganong nalipay man iyang mga ginikanan?
5. Nganong nakab-ot man ni Ester ang iyang pangandoy nga mahimong usa ka nars?

Basaha ug tun-i ang kahulugan o buot ipasabot sa mga pulong nga anaa sa sulod sa kahon.

Mga Pulong	Mga Buot Ipasabot
uyamot	pobre
iskolar	libre o walay bayad sa pag-eskwela
mainampoon	batasan sa tawo nga sige og ampo sa Ginoo
pangandoy	imong gusto sa imong kinabuhi o sa imong pagdako, ambisyon
haruhay	hayahay ang kinabuhi

Basaha ang mga pahayag aron masabtan ninyo pag-ayo ang mga pulong nga naa sa kahon.

1. Atong hatagan sa pagkaon ang atong mga silingan nga **uyamot** kay looy sila.
2. **Iskolar** si Jane sa kolehiyo kay kugihan ug utokan siya nga magtutungha.
3. Si Loren usa ka batang **mainampoon** kay mag-ampo siya kada adlaw.
4. Natuman gayod ni Arjan ang iyang **pangandoy** sa una nga mahimong pulis.
5. Si Manny Pacquiao ug iyang pamilya **haruhay** na ang pamuyo kay milyonaryo naman siya tungod sa boksing.

Hisgutan Ta

Adunay mga lisod sabton nga mga pulong diha sa atong gibasa nga istorya sama pananglitan sa mga pulong uyamot, iskolar, mainampoon, pangandoy ug haruhay. Kini nga lisod nga mga pulong kinahanglan nga masabtan nato ang buot ipasabot aron atong masabtan pag-ayo ang kinatibuk-an sa estorya.

Kung masabtan na nato ang lisod nga mga pulong kung giunsa kini paggamit sa istorya ug pahayag (context clues), pwede na nato kini nga gamiton sa paghimo o pagsulat sa atong kaugalingong pahayag.

Usa ka pamaagi aron masabtan nato ang lisod nga mga pulong mao ang paggamit sa diksyunaryo (**dictionary**). Ang diksyunaryo usa ka libro nga adunay listahan sa mga lisod nga mga pulong ug gihatagan kini og buot ipasabot.

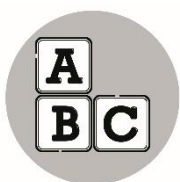
Basaha:

Ang **pahayag o sentence** mao ang grupo o pundok sa mga pulong nga giplastar aron mahimo kini nga makahuluganon.

Atong hinumduman nga kung magsulat sa pahayag o **sentence** dako ang unang letra nga gamiton niini ug butangi dayon kini og tuldok sa katapusan.

Pananglitan:

→ **S**i Ester anak sa usa ka uyamot nga pamilya. ←

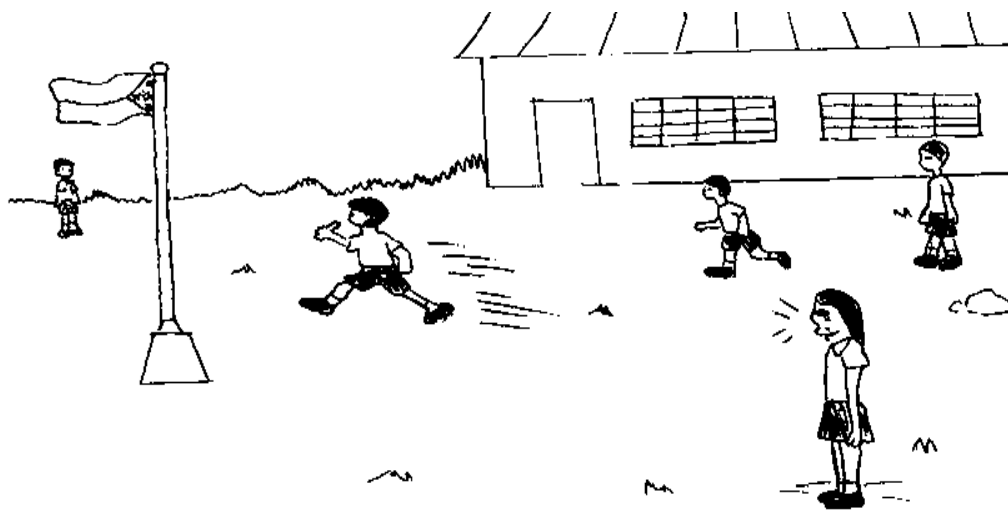

Pagpalambo sa Kahibalo

Basaha ug sabta ang istorya.

Reses Na!

Sinulat ni Gina P. Labial

Kring! Kring! Kring! Nag-**buzzer** na para sa reses. Nitindog ug nigawas sa klasrum si Marie aron maglina sa kantina ug nagpalit siya sa suman. Samtang nagtindog ug kamulo siya nagkaon sa iyang suman gisakmit ni Roy ang iyang suman ug nikaratil pagdagan.

Nisumbong nga nagbakho si Marie atubangan sa iyang magtutudlo. “Ayaw na paghilak Marie, o aniay diyes pesos ipalit sa suman,” sulti ni Misis Rama kang Marie. “Salamat Ma’am Rama,” tubag ni Marie. Nipahiyom si Misis Rama kaniya kay wala naman siya nagbakho.

Samtang si Roy, gipatawag ni Misis Rama ug gisermonan nga dili na manakmit og pagkaon nga dili iya. Gipangutana ni Misis Rama si Roy nganong iya kining gibuhat kang Marie.

“Gigutom ko Ma’am kay wala ko namahaw ug wala pod koy balon nga kwarta,” sulti ni Roy. Imbes nga masuko si Misis Rama, nalooy na hinuon siya ni Roy ug iya kining gihatagan sa diyes pesos aron mopalit og dugang nga pagkaon.

“Pero sa dili pa ka mopalit, pangayo una og pasaylo ni Marie,” sulti ni Misis Rama. Nalipay ug nagpasalamat si Roy sa iyang magtutudlo. Giduol dayon niya si Marie ug nangayo siya og pasaylo.

Tubaga ang pangutana:

1. Kinsa ang naghilak? Kanus-a nahitabo ang istorya
2. Kanus-a nahitabo ang istorya?
3. Nganong naghilak man siya?
4. Maayo ba nga manakmit sa pagkaon sa uban? Ngano man?

Unang Giniyahang Buluhaton

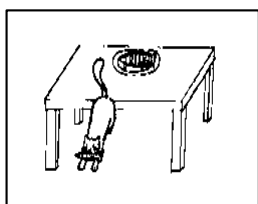
Pilia ang sakto nga kahulugan o buot ipasabot sa gibadlisan nga pulong sa pahayag. Isulat ang letra sa saktong tubag.

1. Gisakmit sa kawatan ang iyang bag .
A. kalit nga gikuha B. giuli C. gipunit
2. Si Marco gisermonan sa iyang papa kay dugay siya nakauli.
A. gibunalan B. gipalayas C. gikasab-an
3. Nagbakho si Lea kay giaway siya ni Alma.
A. nalipay B. naghilak C. nasuko
4. Nipahiyom si Linda sa dihang nakita niya nga dagko ang iyang mga grado sa kard.
A. naghilom B. nagpasalamat C. ningisi
5. Gigukod sa iro si Gina ug nikaratil siya palayo .
A. nisirit pagdagan B. nisinggit C. nihilak

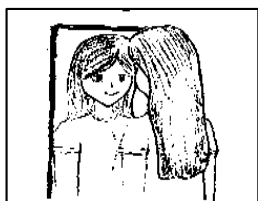
Unang Pagtantiya

Tan-awa ang hulagway. Ilha ang sakto nga pulong nga isulat sa linya sa matag pahayag. Pilia ang imong tubag sa sulod sa kahon.

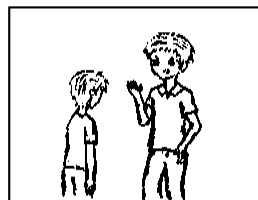
gisermonan	nagbakho	nikaratil
nipahiyom	gisakmit	

1. _____ sa iring ang sud-an nga naa sa lamesa.

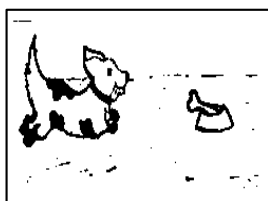
2. _____ si Laisha atubangan sa samin.

3. _____ si Lito sa iyang papa kay nabuak niya ang cellphone sa iyang papa.

4. _____ si Mario nga niduol sa iyang mama kay wala siya pahulama og dulaan sa iyang kuya.

5. Ang itoy _____ pagdagan pagkakita niya sa bukog nga anaa sa bahuganan.

Ikaduhang Giniyahang Buluhaton

Basaha ug tun-i ang mga pulong sulod sa kahon.

Mga Pulong	Mga Buot Ipasabot
1. ig-agaw	anak sa imong uyuan ug ayaan
2. nakaplagan	nakita o nakit-an
3. maas	tigulang na
4. delikado	dili luwas
5. kilum-kilom	paingon sa kagabhion

Gamita ang mga bag-ong pulong pinaagi sa paghimo og pahayag.

Ihan-ay o iplastar sa usa ka makahuluganon nga pahayag ang mga nangabungkag nga mga pulong.

Example o Pananglitan:

nga hapit nalumos tulo ka ig-agaw si Luna sa dagat giluwasa

Saktong tubag nga pahayag:

Giluwasa sa tulo ka ig-agaw si Luna nga hapit nalumos sa dagat.

Inyong hinumduman nga dako ang unang letra nga gamiton kung magsulat sa pahayag ug butangi dayon kini og tuldok sa katapusan pareha sa pananglitan sa sulod sa kahon.

1. kay **delikado** sa kutsilyo dili magdula

Pahayag: _____

2. ang panglihok-lihok kay **maas** na siya luya na si Lola Cita

Pahayag: _____

3. maayo mokanta nga si Lorna ang akong **ig-agaw**

Pahayag: _____

4. ang akong medyas **nakaplagan** ko na
nga dugay ko nang gipangita

Pahayag: _____

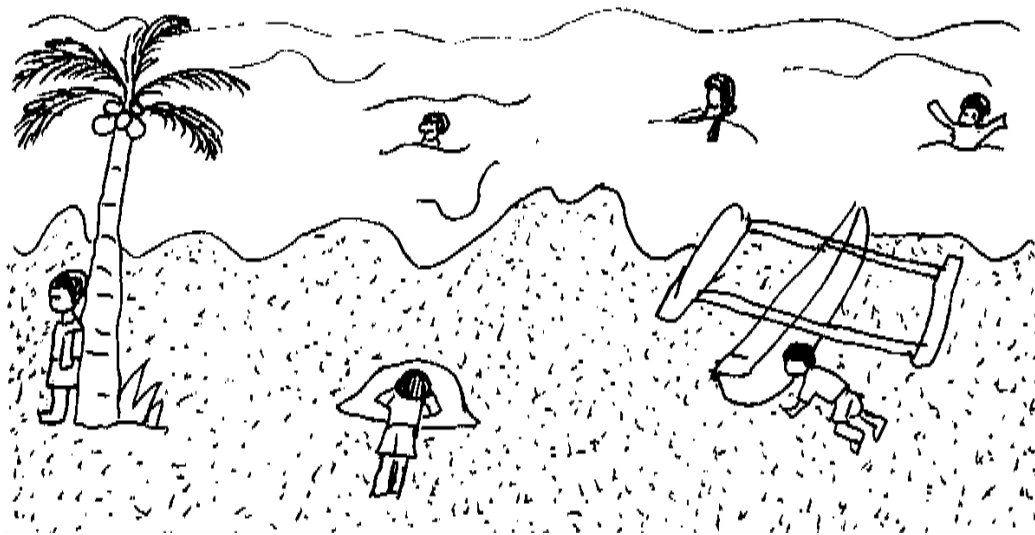
5. aron dili ko kasab-an kay **kilum-kilom** na mouli nako

Pahayag: _____

Ikaduhang Pagtantiya

Basaha ug sabta ang istorya.

Sa Baybayon
Sinulat ni Gina P. Labial

Usa ka Sabado sa hapon niadto sa baybayon ang tulo ka ig-agaw nga sila Rex, Carlos ug Rico. Nagkasinabot sila nga magdula og tago-tago. Si Rex ang unang tigbantay ug nagsugod na siya pag-ihap: usa,

duha, tulo... Nitago si Carlos sa luyo sa baruto ug si Rico nitago sa punoan sa lubi. Pagkahuman og ihap ni Rex sa napulo, nisugod na siya pagpangita sa iyang duha ka ig-agaw. Una niya nakaplagan si Rico ug sunod dayon si Carlos.

Samtang nag-ihap na si Carlos, sa kalit lang nakadungog sila og singgit sa usa ka bata didto sa lawom nga dapit sa dagat. Ila kining gidali sa pagsalom ug giluwat nila.

“Salamat mga ondoy sa inyong pagluwas sa akong apo nga si Luna,” sulti sa tigulang kanila.

“Kalipay namo nga makatabang lola,” tubag ni Rex. “Kabalo man sab mi molangoy kay duol ra mi diri nagpuyo ug dagko na sab kami,” tubag usab ni Carlos ug Rico.

“Dili na to nimo buhaton Luna nga molangoy ka sa lawom kay sais anyos ka pa ug dili ka pa kabalo molangoy,” sulti ni Lola Tancia.

“Oo lola, pasayloa ko nga wala ko nagtimaan sa imong gisulti sa akua,” tubag ni Luna.

“Daghang salamat sa inyong tulo Rex, Carlos ug Rico sa inyong pagluwas kanako,” sulti ni Luna. Niyango ang tulo ka manag-ig-agaw.

Nagpadayon sila pagdula. Human nila pagdula nangaligo sila sa dagat. Kilum-kilom na hapit nga nihawas sila sa dagat ug nanguli sila.

Gisubay nila sa ilang mga ginikanan ang nahitabo sa babayon ug nalipay ang ilang mga ginikanan kay gitabangan nila ang gamay nga bata nga si Luna.

Tubaga ang mga pangutana mahitungod sa istorya.
Isulat ang imong tubag sa papel.

1. Kinsa ang manag-ig-agaw sa istorya?
2. Asa sila nagdula?
3. Unsa ang ilang gidula?
4. Nganong hapit man malumos si Luna?

Pangitaa sa sulod sa kahon ang kahulugan o buot ipasabot sa gibadlisan nga pulong sa pahayag. Isulat inyong tubag sa blanko.

delikado maas kilum-kilom nakaplagaan ig-agaw

1. Niduaw sa among balay ang anak sa akong uyuan ug ayaan.

2. Dili luwas nga magdula sa daplin sa kalsada kay daghang sakyanan.

3. Si Lola Panya figulang na mao nga hinay na siya molakaw.

4. Masuko akong mama ug papa kung magdula mi sa gawas nga padulong na mongitngit.

5. Nalipay si Nang Marites kay nakit-an na niya iyang kwarta nga nahulog sa dalan.

Unang Gawasnong Buluhaton

Basaha ug tun-i ang mga pulong sulod sa kahon.

Mga Pulong	Mga Buot ipasabot
1. timbaya	namansin o nagbali-bali, nangayo og katahuran
2. nasuta	nahibaw-an
3. malikayan	dili makuha o dili matakdan
4. giduhulan	gihatagan
5. nahinanok	maayo o grabe ang pagkatulog

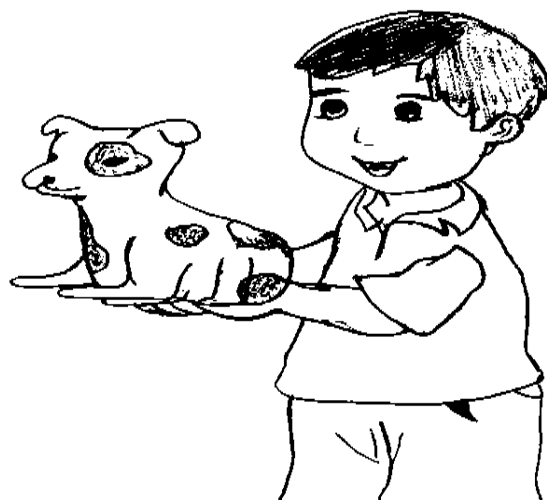
Direksyon: Pilia ang saktong kahulugan o buot ipasabot sa gibadlisan nga pulong sa pahayag. Isulat ang letra sa saktong tubag.

- Giduhulan ni Maricel og kwarta si Gema ganiha.
A. gihatagan B. gibawian C. giutangan
- Malikayan nato ang sakit nga dengue kung kita manglimpyo kanunay sa atong palibot.
A. matakdan B. masakit C. dili makuha
- Nasuko si Lolo Jose kay nasuta niya nga namakak si Makoy.
A. naulit B. nahibaw-an C. nakita
- Ayaw pagsaba kay nahinanok na imong manghod.
A. natulog B. naminaw C. nagsakit
- Nitimbaya si Lorna sa iyang magtutudlo sa dihang nagtagbo sila sa merkado.
A. nilikay B. naulaw C. nangayo og katahuran

Unang Pagtantiya

Basaha ug sabta ang istorya.

Si Randy ug si Tikoy
Sinulat ni Loreta P. Rama

“Happy Birthday anak,” ang timbaya ni Nanay Berta sa iyang anak nga si Randy. Dayon giduhulan ni Nanay si Randy og itoy ug ginganlan kini niya og Tikoy.

“Yehee! Aduna na akoy itoy!” singgit ni Randy sa kalipay. Si Randy ug ang iyang itoy permi mag-uban sa pagdula, pagkaon ug pagbasa.

Usa ka adlaw sa iyang pagbangon, nasuta niya nga wala na ang itoy. Gitan-aw niya sa ilawom sa katre, sa sulod sa iyang aparador, sa kusina ug sa banyo, apan wala gayud si Tikoy.

Nangutana siya sa iyang Nanay Berta, “Nakit-an ba nimo ang akong itoy Nanay?” pangutana ni Randy. Ingon si Nanay Berta, “Ako pang gikaligoan ang imong itoy kay aron mahumot ug limpyo sa inyong pakigdula.

Kalit nga nangatsing si Randy ug mitulo ang iyang sip-on ug gisundan sa ubo.

Miingon si Nanay Berta, “Mao kana ang resulta nga nakigdula ka ni Tikoy nga hugaw ang iyang balahibo. Gitabangan ni Nanay Berta si Randy sa pagkaligo. “Kinahanglan gayud ang bata maligo kada adlaw aron malikayan ang sakit.”

Pagkahuman, gipakatulog ni Nanay Berta si Randy ug si Tikoy. Nahinanok kaayo sa pagkatulog ni Randy ug iyang itoy kay limpyo naman sila.

Tubaga ang mga pangutana:

1. Kinsa ang gihisgutan sa istorya?
2. Ngano nga giregalohan man si Randy sa iyang mama og itoy?
3. Unsay hinungdan nga gikaligoan man ni Nanay Berta ang itoy?
4. Sa tinood nga kahimtang kamao ka ba manglimpyo sa imong kaugalingon? Unsaon man?

Gamita ang mosunod nga mga pulong sa pahayag. Isulat sa imong papel .

1. nitimbaya

2. nasuta

3. malikayan

4. giduhulan

5. nahinanok

Ikaduhang Gawasnong Buluhaton

Basaha ug sabta ang buot ipasabot sa mga pulong nga anaa sulod sa kahon

Mga Pulong	Mga Buot Ipasabot
adunahan	sapian o daghan kwarta
banlag	payag o gamay nga balay
nagbaktas	nagbaklay, naglakaw, wala nagsakay
manimpalad	mangita ug trabaho sa laing lugar
nangaliya	nag-ampo sa Ginoo

Kompletaha ang pahayag pinaagi sa pagpili sa sakto nga tubag diha sa sulod sa kahon.

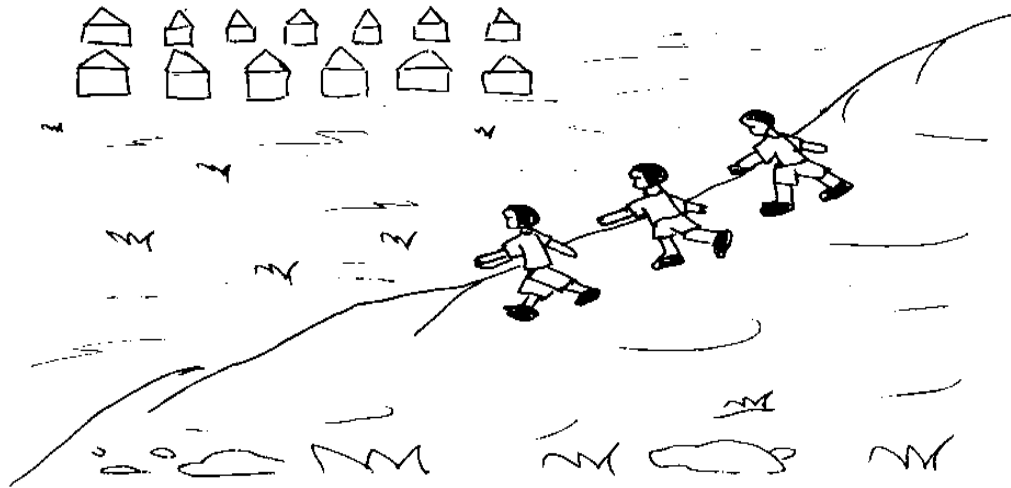
nangaliya	nagbaktas	banlag
manimpalad	adunahan	

1. Naghimo og _____ si Lolo Tasyo sa iyang umahan aron iyang kapuy-an.
2. Si Dona anak sa usa ka _____ kay makapalit siya sa tanan niyang gusto.
3. _____ na lang si Ella ug Emma kay wala na silay masakyan padulong sa ilang balay.
4. Si Fe _____ sa siyudad aron aduna siyay trabaho.
5. _____ sa Ginoo si Raquel aron maulian na iyang sakit.

Ikaduhang Pagtantiya

Basaha ug sabta ang istorya.

Ang Tulo ka Suod nga Higala
Sinulat ni Gina P. Labial

Sa usa ka layong bukid nag-istoryahanay ang tulo ka suod nga higala nga sila Marlon, Nilo ug Lito.

“Bay, gusto ko nga motugbong sa lungsod kay manimpalad ko didto,” sulti ni Marlon.

“Mokuyog ko nimo bay kay gusto sab ko nga makatabang sa among pamilya,” tubag ni Nilo.

“Sige magkuyog tang tulo ugma paingon sa lungsod,” sambat ni Lito.

Pagkaugma nagbaktas sila paingon sa lungsod. Giantos nila ang kainit sa adlaw ug batohon nga dalan.

Unya nakalabay sila sa balay sa usa ka adunahan ug nanuktok sila kay giuhaw na sila apan wala sila abrihi. Nanglakaw sila nga guol ang mga nawong.

Nakalabay na usab sila sa gamay nga banlag sa usa ka tigulang nga babae og gipainom ug gipakaon pa gayud sila.

“Salamat lola Terya sa imong tubig ug pagkaon,” sulti nila tulo sa tigulang. Nipahiyom lang si Lola Terya kanila.

Pag-abot nila sa lungsod nangita dayon sila og trabaho. Samtang nangita sila og trabaho, nangaliya sila sa Ginoo nga makakita dayon sila og trabaho.

Gidungog ang ilang pag-ampo sa Ginoo. Nadawat dayon sila tulo sa usa ka tindahan isip kargador. Nalipay si Marlon, Nilo ug Lito kay aduna na silay trabaho.

Tubaga ang mga pangutana.

1. Kinsa ang mga tulo ka higala?
2. Kinsa ang nagpainom ug nagpakaon kanila?
3. Asa sila nanimpalad?
4. Unsa ang imong maayong natun-an sa istorya?

Gamita ang mosunod nga mga pulong sa pahayag. Isulat sa imong papel.

1. nasuta

2. banlag

3. nagbaktas

4. nangaliya

5. manimpalad

Hinumdumi

Para masabtan ang lisod nga pulong nga gigamit sa istorya kinahanglan nga sabton nato kung giunsa kini paggamit sa istorya o pahayag. Ang lisod nga pulong matan-aw nato ang buot ipasabot sa _____ .

Sa pagsulat sa pahayag mogamit og dako nga letra sa pinakauna ug tuldok dayon sa katapusan.

Buhata ug Kat-oni

Basaha ug tun-i ang mga pulong nga anaa sa sulod sa kahon.

Mga Pulong	Buot Ipasabot
habog	taas
nagdangoyngoy	naghilak
nisyagit	nisinggit
giyawyawan	gikasab-an
magtamod	magsunod sa istorya sa ubang tawo

A. Ihatag ang buot ipasabaot sa pulong nga adunay badlis. Pilia ang letra sa saktong tubag.

1. Si Lucy nagdangoyngoy pagkahibalo niya nga namatay iyang papa.

A. nalipay B. naghilak C. nilakaw

2. Giyawyawan ni Nang Loring si Malou kay gabii na siya nakauli gikan naglaag.

A. gikasab-an B. gipaluto C. gikataw-an

3. Nisyagit si Lita kay gigukod siya sa iro.

A. nidagan B. nihilak C. nisinggit

4. Nisaka sa habog nga lubi si Nong Jose kay magkuha siya og butong.

A. taas B. mubo C. gahi

5. Ang bata nga buotan magtamod sa sulti sa iyang mga ginikanan.

A. mag-amin B. maminaw C. molakaw

Basaha ug sabta ang istorya.

Si Allan

Sinulat ni: Gina P. Labial

“Allan moadto na ako sa merkado kay magpalit ko’g mga utan, prutas ug isda. Diri ra ka sulod sa balay ug pagtan-aw lang sa TV. Dili mogawas ha,” sulti ni Nang Violeta.

“Oo ma, dili lagi ko mogawas ug maglaag. Paliti dayon ko og robot ha,” tubag ni Allan.

Samtang nagtan-aw si Allan sa TV, gilaayan siya sa sulod sa ilang balay. Gipalong niya ang TV ug nigawas siya. Paghangad niya sa habog nga punoan sa mangga nga naa duol sa ilang balay nakita niya ang mga hinog nga mangga. Nisaka siya kay naibog siya sa hinog nga mga bunga sa mangga.

Samtang nanguha siya kalit siya gipamaak sa mga putyokan ug nahulog siya.

“Tabang! Tabang!” syagit ni Allan.

Maayo nalang kay niabot na si Nang Violeta. Nakita niya nga nasakitan si Allan ug nagdangoyngoy. Gidala niya diretso si Allan sa hospital. Nabali ang tuong kamot ni Allan ug gisemento kini sa doktor.

Pag-uli nila sa ilang balay giyawyawan si Allan sa iyang mama .

“Sunod Allan magtamod ka sa akong sulti aron dili ka madisgrasya,” sulti ni Nang Violeta.

“Oo ma, maminaw na ko nimo. Dili na ko moutro pagsaka sa mangga,” tubag ni Allan nga gapangluha ang iyang mga mata.

B. Tubaga ang mga pangutana.

1. Kinsa ang nisaka sa mangga?
2. Unsa diay ang sulti sa iyang mama?
3. Nganong nahulog si Allan sa mangga?
4. Sakto ba nga magtamod sa sulti sa inyong ginikanan?
Ngano man?

C. Gamita ang mga mosunod nga pulong sa pahayag. Isulat sa imong papel.

1. magtamod

2. habog

3. nagdangoyngoy

4. nisyagit

5. giyawyawan

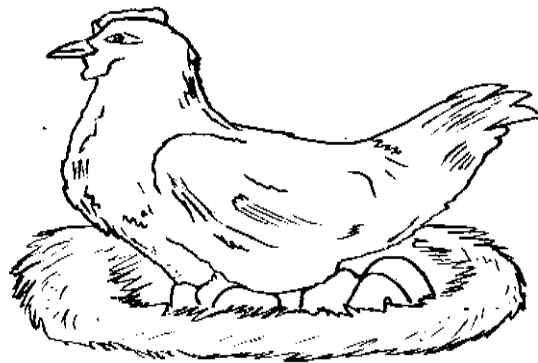
Pagtantiya

Basaha ug tun-i ang mga pulong nga anaa sa sulod sa kahon.

Mga Pulong	Buot Ipasabot
binhi	liso
namatikdan	nakita, nabantayan, naobserbahan
himongaan	manok nga babaye o mangitlog
gigantihan	gihatagan, gipremyohan
nawagtang	nawala

Basaha ug sabta ang istorya .

Ang Himongaan ni Nong Kolas
Sinulat ni Gina P. Labial

Usa ka adlaw nga Sabado, samtang nagpugas sa mga binhi sa mais si Nong Kolas sa iyang umahan namatikdan niya nga adunay luya kaayo nga himongaan sa daplin sa iyang umahan.

Giduol niya ang himongaan ug nalooy siya kay naay samad sa tiil niini. Iya kining gidala sa ilang balay ug iyang gitambalan ug unya iyang gibahugan.

Pagkaugma nakita niya ang himongaan nga naabtik na ug nalipay si Nong Kolas.

Human sa tulo ka adlaw nga pag-atiman ni Nong Kolas sa manok, nakurat siya sa iyang nakita kay adunay isa ka basket nga bulawan nga itlog sa iyang lamisa.

Gipangita niya ang himongaan kung asa na kini. Samtang nangita siya sa manok sa kalit nagpakita sa iya ang usa ka gwapa nga babaye. Nisiga ang mga mata ni Nong Kolas nga nagtan-aw sa babaye.

“Kolas, salamat sa imong pag-atiman kanako. Ako ang manok nga imong gipakaon ug giatiman. Usa ako ka engkanto ug kay buotan ka man gigantihan ko ikaw og bulawan nga mga itlog.

“Daghang kaayong salamat,” sulti ni Nong Kolas. Sa kalit lang nawagtang ang engkanto.

Direksyon: Kompletaha ang pahayag pinaagi sa pagpili sa sakto nga tubag diha sa sulod sa kahon. Isulat kini sa imong papel.

nawagtang	himongaan	gigantihan
binhi	namatikdan	

1. _____ si Kathleen sa iyang mga ginikanan og bag-o nga **cellphone** kay na-**highest honor** siya sa ilang klase.
2. Si Nong Pedro nagpalit og mga _____ sa utan aron iya kining itanom sa iyang umahan.
3. Naghilak si Jane kay _____ iyang pitaka nga gisulod niya sa iyang bulsa .
4. Naguol si Alvin kay _____ niya nga nagluya iyang binuhing iring.
5. Nalipay si Kuya John kay nangitlog na ang iyang _____.

Dugang nga Buluhaton

Basaha ug tun-i ang mga pulong nga anaa sa sulod sa kahon.

Mga Pulong	Buot Ipasabot
ilong tuwapos	patay na ang mama ug papa
nipanaw	namatay
latigohon	bunalan
walay puangod	walay kalooy
gipangga	gimahal

A. Ihatag ang buot ipasabaot sa pulong nga adunay badlis. Isulat sa blangko ang letra sa saktong tubag.

A. gimahal	D. bunalan
B. namatay	E. walay kalooy
C. patay na ang mga ginikanan	

_____ 1. Dili ko maglaag kay latigohon ko ni papa kung maglaag ko nga gabii na.

_____ 2. Si Elvie gipangga kaayo sa iyang mga ginikanan.

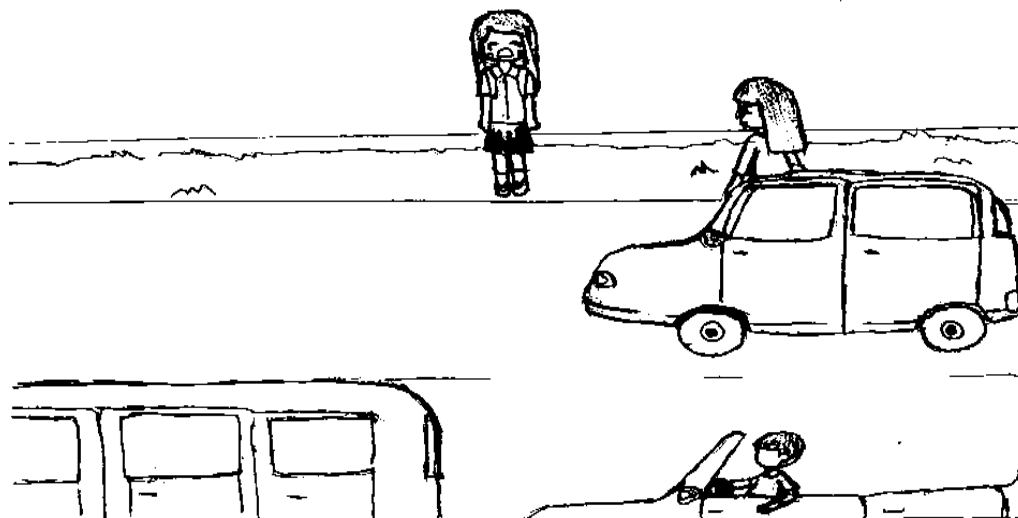
_____ 3. Looy si Dodoy kay ilong tuwapos na siya.

_____ 4. Si Nang Senia nipanaw na gahapon tungod sa iyang sakit nga kanser.

_____ 5. Walay puangod ang tawo nga nagpusil sa langgam nga namatay.

Basaha ug sabta ang istorya.

Si Mara
Sinulat ni Gina P. Labial

Si Mara usa ka ilong tuwapos nga bata. Nipanaw iyang mama ug papa sa gamay pa siya tungod kay nadisgrasya ang ilang gisakyan nga bus. Nagpuyo siya sa iyang uyuan nga adunay tulo ka anak nga babae.

Walay puangod iyang uyuan ug mga ig-agaw kay gihimo siyang suluguon. Kung masayop siya gamay latigohon dayon siya sa iyang uyuan. Unya mokatawa lang ang iyang mga ig-agaw nga nagtan-aw niya nga gilatigo.

Usa ka adlaw nakahuna-huna siya nga molayas na lang kay dili na niya maantos ang pagdaogdaog sa iya. "Hu! Hu! Hu! Asa nako ani paingon? Ginoo tabangi ko," sulti ni Mara nga kamulo naghilak nga nagtindog sa daplin sa dalan.

Sa kalit lang adunay niduol kaniya ug gipangutana siya. "Day unsa imong ngalan ug nganong naghilak man ka?" pangutana sa babaye nga gwapa, seksi ug tigulangon na.

“Ako si Mara. Nilayas ko sa akong gipuy-an kay ila kung gidaogdaog ug wala na koy kapuy-an,” tubag ni Mara. “Kalooy ba nimo. Gusto ka ba nga mokuyog sa amoa, wala man koy kauban sa akong balay,” sulti sa babaye. “Oo Maam, mokuyog ko nimo kay dili nako mobalik didto ilang tiyo Rodel,” sulti ni Mara.

Nikuyog si Mara sa babae ug gipasakay siya sa awto niini ug pag-abot sa dako ug tsada nga balay sa babae, gi-istoryahan niya si Mara. “Mara, ako si Miss Jona. Ako usa ka milyonaryong dalaga ug sugod karon pwede nako nimo tawagon nga mama Jona. Isipon ta ka nga akong anak ug isipon sab ko nimo nga imo kong tinood nga mama,” sulti ni Jona.

Nihilak sa kalipay si Mara sa iyang nadungog. “Daghan kaayong salamat mama Jonah, gasa ka sa akoa sa Ginoo. Ginoo, daghang kaayong salamat.” sulti ni Mara samtang nigakos kang Miss Jona.

Gipangga, giatiman ug gipaeskwela sa maayong eskwelahan ni Miss Jona si Mara. Malipayon si Mara uban ang iyang mama Jona.

B. Tubaga ang pangutana sa istorya.

1. Kinsa ang bata sa istorya?
2. Kinsa ang nagtabang kang Mara?
3. Nganong nagpuyo man siya sa iyang uyuan?
4. Unsa man ang ibalos o angay buhaton ni Mara nga giisip naman siya nga anak ni Miss Jona?

C. Gamita ang mga mosunod nga pulong sa pahayag.
Isulat sa imong papel.

1. gipangga

2. ilong tuwapos

3. nipanaw

4. latigohon

4. walay puangod

Susi sa Insaktong Tubag

<p>Ikaduhang Giniyahang Bulhaton</p> <p>1. Dii magdula sa kutsilyo kay delikado. 2. Si Lola Cita luya na ang panglihok-lihok kay mas na siya. 3. Ang akong ig-agaw nga si Lorna mayo mokanta. 4. Nakaplagan ko na ang akong medyas nga dugay ko nang gipangita. 5. Mouli na ko kay kilum-kilom na aron dili ko kasab-an.</p>	<p>Unang Giniyahang Bulhaton</p> <p>1. A 2. C 3. B 4. C 5. A</p> <p>Unang Pagtantiya</p> <p>1. Gisakmit 2. Nipahiyom 3. Gisermanan 4. Nagbakhon 5. nikarati!</p>	<p>Kat-oni</p> <p>Istorya: Reses na</p> <p>1. si Marie 2. gisakmit ni Roy ang iyang gikaon nga suman 3. sa reses 4. Dii! Dii mayo kay sala ug aron dili makasab-an</p>
<p>Kat-oni Istorya: Ang Pangandoy ni Ester</p> <p>1. mahimong nars 2. iskolar si Ester sa ilang eskwelahan 3. buotan ug mainampon sa hospital 4. nag-ampo ug nagtarong siya pag-eskwela</p>	<p>Pagsusi</p> <p>A.1. Ana, balay 2. iro, bukog 3. Simo, utan, umahan 4. libro, bag 5. eskwelahan</p> <p>B. 1. A 2. C 3. C 4. B 5. B</p>	<p>Pasunang Pagsulay/Sulayi</p> <p>1. ubay-ubay 2. mag-uma 3. diyutay 4. banlag 5. magtiayon</p>

<p>Ikaduhang Gawasong Pagtantiya Ang magtutudlo ang magdesisyon o magtsek kung husto ba ang paggamit sa mga pulong.</p> <p>Hinumdumi! diksiyunaryo</p>	<p>Ikaduhang Gawasong Bulhaton 1. banlag 2. adunahan 3. Nagbaktas 4. manimpalad 5. Nangaliya</p> <p>Ikaduhang Pagtantiya Istorya: Ang Tulo ka suod nga Higala 1. Marlon, Nilo ug Lito 2. sa lungsod 3. Lola Terya 4. Manghatag kung naay manggayo.</p>	<p>Unang Pagtantiya Ang magtutudlo ang magdesisyon o magtsek kung husto ba ang paggamit sa mga pulong.</p>
<p>Unang Pagtantiya 1. si Randy ug si Tikoy 2. adlawng natakwan ni Randy 3. nangatsing si Randy ug gisip-on 4. Oo, kahibalo. Maligo kada adlaw ug manghugas permit sa kamot.</p>	<p>Ikaduhang Pagtantiya 1. ig-agaw 2. delikado 3. mas 4. kilum-kilom 5. nakaplagan</p> <p>Unang Gawasong Bulhaton 1. A 2. C 3. B 4. A 5. C</p>	<p>Ikaduhang Pagtantiya Istorya: Sa Baybayon Rico 1. Rex, Carlos ug Baybayon 2. sa baybayon 3. tago-tago 4. nalangoy siya lawom bisan dili siya kabalo molangoy</p>

<p>B. Istorya: Si Mara 1. si Mara 2. ilong tuwapos o patay na iyang mga ginikanan 3. si Miss Jona 4. magbiniuotan siya ug mahalon sab niya si Miss Jona C. Ang magtutudlo ang magdesisyon o magtsek kung husto ba ang paggamit sa mga pulong.</p>	<p>Pagtantiya (Post Test)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gigantihan 2. binhi 3. nawagtang 4. nagbaktas 5. namatikdan 6. himongaan <p>Dugang nga Bulhaton</p> <ol style="list-style-type: none"> A. 1. D 2. A 3. C 4. B 5. E 	<p>Buhata ug Kat-oni</p> <ol style="list-style-type: none"> A. 1. B 2. A 3. C 4. A 5. B <p>B. Istorya: Si Allan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. si Allan 2. gipamaak siya sa putyokan 3. dili mogawas sa balay 4. sako aron dili madisgrasya C. Ang magtutudlo ang magdesisyon o magtsek kung husto ba ang paggamit sa mga pulong.
---	---	---

Pakisayran

- Mother Tongue-Based Multilingual Education
Kagamitan ng Mag-aaral Sinugbuanong Binisaya

Alang sa inyong mga pangutana o komento, sulat o tawag sa:

Department of Education – Division of Camiguin

B. Aranas St., Poblacion, Mambajao, Camiguin Province

Email Address: depedcamiguin@gmail.com, camiguin@deped.gov.ph

Cellphone no: 09057284681